

nemzeti életbe átültetve és szervezve, a közérdek szolgálatába állítva, nemzeti becsvágygá és nemzeti erővé nemesedhetik és legyőzhetetlenné válik. Ezt a tanulságot kívánja magunkra alkalmazni. Azt hirdeti most is, hogy hazánkban nem faji vagy nemzetiségi, hanem szellemi egységre kell törekednünk. Erős, határozott és komoly nemzeti művelődési politikát követel, amely átítatja gazdasági életünket is és ezt, valamint az ipar és kereskedelem szervezését és átalakítását a nemzeti politikai szempontnak rendeli alá, számol a tényleges viszonyokkal, erélyesen kiirtja az irástudatlanságot, kellő anyagi erőt ad a közoktatásügyi intézmények céljaira. Szerinte aránylag csekély új áldozat kellene erre, mert oktatásügyünk gyökeres átszervezésével annyit lehet megtakarítanunk, hogy művelődési kérdéseinket a mainál teljesebb eredménnyel oldhatjuk meg. A művelődés nagy jelentősége azonban csak akkor tudhat kellően érvényesülni, ha teremtünk az országban olyan pártot (a szerző kultúrpártnak mondja), amely csak a nemzeti művelődésért dolgozik és minden felmerülő kérdést ebből a szempontból ítél meg. — A 9. számban *Szelényi Ödön* (Nevelés és suggestio) nagy óvatosságot kíván a suggestio szavának a pedagógiában való használatában, mert nem osztozik Guyau ama nézetében, hogy «a nevelés csak egymás mellé rendelt, jól megfontolt suggestiók egysége»; ez a meghatározás szerinte a nevelői munka lényegét veszélyezteti, mivel ennek az eszköznek a használata igazában ott kezdődik, ahol a nevelő szerepét az orvos veszi át.

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL.

Német iskolásfiúk táplálkozása a háborúban. *Lehfeldt* egészs. tanácsos nagyobb tanulmányban számol be 27,000 magdeburgi eliskolás fiún végzett vizsgálatairól. A vizsgálatot 23 orvos végezte, 2 szemés és 2 fülorvos. Az iskolai év elején minden újonnan beírt tanulót megvizsgáltak; az anyákat felszólították, hogy az első vizsgálatnál jelen legyenek, hogy a tanulóknak előbbeni betegségeiről felvilágosítást adjanak, másrészt, hogy az orvosok nekik útmutatást adjanak a száj és fogak ápolásáról, ragályos betegségek esetén való viselkedésről stb. A vizsgálat bizonyos séma szerint történik. Minden gyermekről törzslapot készítenek, melybe minden, a gyermekekre vonatkozó adatot bejegyeznek. De a régibb tanulókat is vizsgálgatják gyakrabban és minden változást bevezetnek a törzslapokba. Valamint az egész lakosságnak, úgy az iskolásfiúknak a táplálkozása is mennyiségileg és minőségileg kisebb volt, különösen fehérje és zsiradék; tejet sem lehetett adni a gyenge gyermekeknek, mint ahogy azelőtt tették. Minthogy pedig az apák tekintélyes része a harctéren volt, sok anya pedig gyárakban vagy másutt dolgozott a mindennapi kenyérért, ennél fogva a test ápolása és a felügyelet is meglehetősen el volt hanyagolva. Közeli volt tehát a lehetőség, hogy a tanulók egészségi és erőbeli állapota rosszabb lesz, mint a békeidőben. Előadó úgy találta, hogy a rája bizott 1000 gyermek erőbeli állapota kielégítő; a konfirmandusok, kik 1916-ban hagy-

ták el az iskolát, nagyrészt frissek és üdők voltak; testileg és szellemileg jól felvértezve valamely hivatás tanulására hagyták el az iskolát. Halálozási eset is kevés volt. Elkérte 32 magdeburgi iskola orvosi adatait, melyek 1914 husvétől 1916 husvétig terjednek. A város épügye gondoskodott a gyengébb gyermekek egészségének helyreállításáról, mint eddig. Falura küldte őket; fürdőkről, gyógytornáról gondoskodott, csak tejet nem tudott nekik adni. Az iskolaorvosi jelentések sok tekintetben egyeznek; a táplálkozási és erőbeli állapotot kielégítőnek találják, csupán a *tisztasághoz* férhet sok szó. Sok gyermek nem eszik meleg ételt délben és így ajánlatos volna, ha Berlin és más nagyvárosok példájára a délelőtti tanítás végén meleg ételt adnának az arra szoruló tanulóknak. A táplálkozási és erőbeli állapotot kielégítőnek találják az orvosok. Ugyanígy ír *Thiele*, városi és isk. tanácsos Chemnitzben; hasonló véleménnyel vannak Hamburg, Charlottenburg és Mannheim orvosai. Így ír *Schlesinger* tanár Strassburgban; szerinte a gyermekek tevékenysége is olyan mint volt; ellenálló képességük ragályos betegségekkel, különösen tüdővésszel szemben semmivel sem volt kisebb. Egyes esetekben tapasztalt súlyvesztés ellenére aggodalomra nincs ok. Mindebből azt következteti a szerző, hogy nincs szükség oly bőséges kosztra, amelyet eddig ettünk. Ezt már régóta hangoztatta a híres kopenhágai orvos, *Hindhede*, aki magán és családján ezt már régen bebizonyította. Éveken keresztül családostúl csak kenyérrrel, burgonyával, vajjal és gyümölcssel táplálkozott. A halandóság még kisebb volt, mint az előző években, mint ahogy azt *Helferich* stat. adatokkal kimutatta. (Ztschr. für Schulgesundheitspflege, 1917: 1. f.)¹ eg.

Nemzeti nevelés Svájcban. A világháború Svájcban is megerősítette és komolyabbá tette a nemzeti nevelésre vonatkozó kívánságot. Ott természetesen a nemzet fogalma az állam különböző nyelvű polgárait mind magában foglalja s így ugyanolyan értelmű, amilyen értelmezést hazánk állapota is követel. Ezért reánk nézve az ottani mozgolódás közvetlenebbül is érdekes. A Schweizerische Pädag. Zeitschrift különnyomataként megjelentek nemrégiben a svájci tanítóegyesületnek a nemzeti nevelésről folytatott tárgyalásai; ezek azt mutatják, hogy a három nemzetiség, három nyelv, háromféle műveltség egyenjogúsítását elismerő államban különös erővel hangsúlyozzák az állami érzület (az államhoz való hűség) ápolását és élesen ellene szegülnek minden egyoldalúan nemzeti (azaz: nemzetiségi) és sovíniszta törekvésnek. Ezt a felfogást az is megérteti, hogy Svájc mint hagyományosan semleges és a nemzetek felett

¹ Ugyane tárgyról a *Népszava* (1917: nov. 14.) rövid cikkben *Thiele* vizsgálatainak azt az eredményét ismerteti, hogy a megvizsgált gyermekek közül elégtelen volt a táplálkozása 1916-ban 4·9%-nak, 1917-ben 8·7%-nak. Az ifjúság élelmezése tehát lényegesen romlik. 1916 őszén és telén a jobb módú gyermekek vesztettek legtöbbet testsúlyokból, mert a reggelihez nem kapták meg a megszokott kolbászt, húst és tojást, a munkások gyermekei ellenben megkapták a szokásos húst és burgonyát. 1916 telén és 1917 tavaszán a kishivatalnokok, tanítók és általában a fizetésből élők gyermekei romlottak le a drágaság miatt s veszedelem fenyegeti azokat a gyermekeket, akik nem élnek rendes háztartásban. *A szerk.*